

ВИЗНАЧНІ ВОЄННІ ПОДІЇ ТА ВІЙСЬКОВІ ДІЯЧІ

АДМІРАЛ АНДРІЙ ПОКРОВСЬКИЙ: БУДІВНИЧИЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ФЛОТУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (до 150-річчя з дня народження)

Ігор ПЕЧЕНЮК,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник кафедри воєнної історії Національного університету оборони України, член Товариства воєнних істориків при Міжнародному благодійному фонді «Україна-ЮНЕСКО»

Печенюк І. Адмірал Андрій Покровський: будівничий національного флоту Української Держави.

У статті розкривається життєвий шлях і військову кар'єру будівничого національного флоту Української Держави 1918 року адмірала Андрія Покровського. На його життя випало чимало випробувань, в яких розкрився його справжній талант флотського офіцера.

Ключові слова: адмірал, національний флот, Російська імперія, Українська держава, Центральна Рада.

Печенюк И. Адмирал Андрей Покровский: создатель национального флота Украинской Державы.

В статье раскрыто жизненный путь и воинскую карьеру создателя национального флота Украинской Державы 1918 года адмирала Андрея Покровского. На его жизнь выпало немало испытаний, в которых раскрылся его настоящий талант флотского офицера.

Ключевые слова: адмирал, национальный флот, Российская империя, Украинская Держава, Центральная Рада.

Pechenyuk I. Admiral Andrei Pokrovsky: builder of the national fleet of Ukrainian State.

The article exposes the life and military career builder national fleet of Ukrainian State in 1918 Admiral Andrei Pokrovsky. His life has fallen quite a few tests, which revealed his true talent naval officers.

Keywords: Admiral, the national fleet, the Russian Empire, the Ukrainian state, the Central Council.

Адмірал Покровський Андрій Георгійович належить до плеяди видатних військово-морських діячів України періоду національно-визвольної революції 1917–1921 років і був одним з найталановитіших бойових адміралів флоту Російської імперії напередодні та в роки Першої світової війни. Його військова біографія, професійна відданість флоту, патріотизм і хоробрість у боротьбі з ворогами є прикладом для кожного флотського офіцера. Але, незважаючи на всі заслуги, ім'я адмірала А. Покровського протягом багатьох років замовчувалося і, по суті, зовсім невідоме широкому загалу українських моряків і до сьогодні. Причиною цього стала виражена українська, національно-патріотична позиція адмірала, який весь час, а особливо в 1917–1918 роках, являв собою приклад вірного сина України. Саме тому після поразки української національної революції він був приречений переможцями на забуття.

Народився Андрій Георгійович Покровський 14 серпня 1862 року у Санкт-Петербурзі в офіцерській родині, яка вела свій родовід від української козацької старшини. У його родині з покоління в покоління передавалися перекази про славні козацькі походи на море, в яких брали участь і прославились в боях його дід і прадіди. Тож коли настав час юнаку обирати шлях у житті, він не вагаючись вибрав шлях до моря. Морський корпус закінчив у 1882 році, Мінний офіцерський клас у 1892 році, а в 1900 році – Миколаївську

морську академію (курс військово-морських наук) [1–3; 5–9].

Флотська офіцерська служба Андрія Покровського розпочалася у 1882 році відразу ж після закінчення Морського корпусу з першого офіцерського звання тих часів – мічман. У 1890 році Андрій Георгійович отримав звання лейтенанта і посаду мінного офіцера Балтійського флоту. В 1897 році А. Покровського призначають мінним офіцером Практичної ескадри, а через два роки – Навчальної ескадри Балтійського моря. Але молодого офіцера манила перспектива не штабної роботи, а командирського мостика, морських походів, в яких бажав випробувати себе морем, перевірити свою волю, власну бойову майстерність. А. Покровського цінили як вольового, грамотного і перспективного офіцера, вмілого організатора флотської справи і служби. Так, у кінці 1899 року командування задовольнило прохання А. Покровського, і його призначили старшим офіцером (старшим помічником командира) крейсера «Африка», а в 1902 році – старшим офіцером спущеного на воду в 1894 році броненосця берегової оборони «Адмірал Сенявін». У кінці 1902 року його, як одного з кращих старших офіцерів ескадри, призначили командиром міноносця «Поражающий». У 1903 році А. Покровському присвоїли військове звання «капітан 2 рангу», а в другій половині 1904 року переводять командиром нового ескадреного міноносця «Доброволец», який добудовувався на Балтійському заводі [1–3; 5; 7; 9].

Контр-адмірал Андрій Покровський

Як командир, А. Покровський користувався незаперечним авторитетом у команді свого корабля. Його порядність, чесність, справедливість і демократичність у службі, глибоке розуміння проблем нижчих чинів вирізняли «Добровольця» у складі ескадри та дозволили без особливих проблем пережити бурхливі революційні події 1905 року. Ні для кого не стало несподіванкою призначення у 1908 році Андрія Покровського начальником дивізіону випробувальних ескадрених міноносців Балтійського флоту, а в 1910 році він одержує звання капітана 1 рангу. Того ж року А. Покровського переводять на Чорноморський флот (нарешті збулася його мрія) командиром лінійного крейсера «Ростислав», яким він командував до 7 грудня 1911 року [1; 5–7; 9].

Назрівала Перша світова війна, в якій

Чорноморський флот мав брати активну участь у протистоянні Антанти з Троїстим союзом у Чорному морі і вести протиборство з об'єднаним турецько-німецьким флотом. Перед початком війни Чорноморський флот являв собою з'єднання застарілих типів кораблів. З перших днів війни паритет сил у Чорному морі складався не на його користь. Для досягнення хоч-якої рівноваги в силах необхідно було терміново завершити будівництво кількох нових бойових кораблів у Миколаєві та вжити неординарних рішень. А для цього, як вважали в Петербурзі, необхідні були нові люди в управлінні флотом. Саме тому А. Покровського 7 грудня 1911 року призначили виконуючим обов'язки начальника штабу командувача Морськими силами Чорного моря, а 25 березня 1912 року указом імператора йому присвоюють військове звання контр-адмірала і призначають на посаду начальника штаба флоту і найближчим помічником адмірала М.О. Ессена [1; 6–9].

Оновленому штабу під керівництвом А. Покровського вдалося значно активізувати кораблебудівні роботи і до листопада 1913 року спустити на воду в Миколаєві лінійний корабель, 2 ескадрені міноносці та 3 підводних човни. 4 серпня він особисто очолив комісію з прийому від заводу «Наваль» у м. Миколаєві першого у світі підводного човна мінного загороджувача «Краб», командиром якого призначають В'ячеслава Клочковського [6; 9]. Покровський, готуючи флот до бойових дій, вимагав у військового відомства імперії передати в управління його штабу берегові батареї та фортеці всього чорноморського узбережжя, що підпорядковувалися управлінню Військового міністерства (Міністерства сухопутних сил), та організувати у Чорному морі дозори чергових сил. Але всього задуманого здійснити йому не вдалося через бюрократизм царських чиновників і генералів, в результаті чого, в кінці 1913 року він подав у відставку з поста начальника штабу флоту. Після цього А. Покровський очолив чорно-

морську мінну дивізію. На цій посаді його застав початок Першої світової війни.

Війна для Чорноморського флоту, що не мав належної морської розвідки і дозору, як передбачав А. Покровський, розпочалася «знацька». А готувалися ж до неї з 1910 року! З перших днів війни кораблі його дивізії брали активну участь і ведуть успішне протиборство з противником на морі. Німецький лінкор «Гебен» під охороною турецьких міноносців у жовтні 1914 року провів успішні атаки на Одесу, Феодосію, Новоросійськ і Севастополь. Есмінці під командуванням контр-адмірала А. Покровського відіграли першочергову роль при блокаді Босфору та Анатолійського узбережжя, а також мали декілька бойових сутичок з німецькими крейсерами «Бреслау» і «Гебеном». 18 листопада у складі російської ескадри кораблі його дивізії провели бій з німецькими крейсерами, у т. ч. і з «Гебеном», який одержав у свій корпус 14 снарядів і надовго був виведений з бойових дій [5–7; 9].

У 1915 році А. Покровський проводить атаки на турецькі укріплення в Босфорі, бере участь у численних бойових походах в район Інада – Босфор – Ереґлі, Босфор – Варна, на охорону Одеси, Дніпровського лиману, на підтримку Кавказького фронту. Про бойову звитягу контр-адмірала Андрія Покровського під час Першої світової війни красномовно свідчать його бойові нагороди. За успішне проведення морських операцій та переможні морські битви А. Покровський нагороджений орденами святої Анни 2-го ступеня, святого Володимира 3-го ступеня, двічі французьким орденом Почесного Легіону, румунським Великим офіцерським Хрестом, двома Георгіївськими Хрестами – більше десяти бойових нагород! [3; 5; 7; 9].

Ми справедливо славимо адмірала Павла Нахімова за його Сінопську звитягу. Але зовсім не знаємо, що саме контр-адмірал Андрій Покровський у квітні 1916 році спланував і провів, як колись гетьман П. Сагайдачний, блискучу десантну операцію

флоту з захоплення турецьких фортець і військово-морських баз у Різе та Трапезунді.

17 березня 1916 року контр-адмірала А. Г. Покровського вдруге призначили на посаду начальника штабу командувача Морських сил Чорного моря. Виконуючи директиву Ставки Верховного Головнокомандування, штаб флоту приступив до розробки операції з блокування дій турецько-німецького флоту в районі Батумі-Трапезунд та організації взаємодії з військами Кавказького фронту. Для Туреччини морські комунікації вздовж Анатолійського узбережжя мали надзвичайно важливе значення. Саме звідси, через Різе і Трапезунд, вона вела забезпечення своїх військ на Кавказькому фронті. Захоплення турецьких баз значно полегшило б становище російської армії на Кавказі. Враховуючи ці обставини, контр-адмірал А. Покровський у квітні 1916 року представив Ставці свій план захоплення Трапезунда та Різе силами морського десанту. Ставка дещо змінила цей план, прийнявши рішення захопити Трапезунд силами спеціально сформованої Приморської групи військ, морського десантного загону у складі броненосця «Ростислав», міноносців, 7 десантно-тральних суден, 2 канонірських човнів і Транспортної флотилії флоту.

19 квітня штурмом з берега і з моря Трапезунд взяли. У ході цієї операції проведено три висадки десанту після чого, під прикриттям головних сил флоту, Транспортна флотилія висадила головний десант (дві пластунські бригади і дивізіон гірської артилерії) в Різе. Після захоплення Трапезунд став оперативною базою Батумського загону Чорноморського флоту та портом забезпечення російської армії, яка вела наступ вглиб території Туреччини. До кінця травня силами флоту в захоплені турецькі порти із Новоросійська і Маріуполя було доставлено 34 тис. чоловік, 6,5 тис. коней, більше 100 тис. пудів різноманітних військових вантажів [5–6; 9].

Трапезундська операція є однією з найбільш блискучіших десантних операцій за всю

історію Чорноморського флоту, яскравим прикладом бойової взаємодії армії і флоту. За її планування і організацію Верховний Головнокомандувач імператор Микола II 4 квітня 1916 року підвищив Андрія Покровського у військовому званні до віце-адмірала [3; 5–9].

28 червня 1916 року імператор Микола II змінив командувача Чорноморським флотом. Ним став ще достатньо молодий віце-адмірал О. Колчак. Того ж дня А. Покровський подав у відставку з посади начальника штабу і відразу призначений начальником 2-ї бригади лінійних кораблів. Відставку спричинила незгода А. Покровського з молодим, без достатнього бойового досвіду О. Колчаком, який за підтримки начальника Морського штабу Ставки адмірала А. Русіна з першого дня прибуття до Севастополя взявся «перетрушувати» командні кадри та загалом відкидав набутий бойовий досвід флоту. Звичайно, це не могло не позначитись на загальному стані бойової готовності флоту [3; 5; 9].

З 1917 року А. Покровський – командир Миколаївського порту і градоначальник м. Миколаєва. Після Лютневої революції 1917 року у Росії на Чорноморському флоті, де добре пам'ятали події 1905–1907 рр., активізується український національно-визвольний рух. Проте, нерішуча військова політика Центральної Ради, що спиралася на соціалістичні гасла ліквідації регулярно війська, завдала важкого удару флоту. Та слід зазначити, що бригада лінійних кораблів Покровського, як засвідчував мічман Г. Філевський у квітні 1918 р. у своєму рапорті адміралу О. Колчаку в Омську, єдина впродовж всіх трагічних подій на Чорноморському флоті зуміла зберегти свою бойову готовність [2; 5; 7].

У 1917 році відсоток українців на Чорноморському флоті склав 65 відсотків, росіян – 25% від загальної його чисельності. Сприятливою умовою творення флоту на Чорному морі залишалася активна діяльність українських національно-освітніх

гуртків м. Севастополя, які, починаючи з 1905 року об'єдналися в український громадський гурток «Кобзар». Саме завдяки його діяльності, із вибухом революції та з виходом його з підпілля, було створено Раду Української Чорноморської Громади. В березні 1917 року було проведено перші, а у квітні – другі збори моряків-українців, де було обрано керівництво та визначені завдання щодо діяльності обраних секцій: воєнної, освітньої, агітаційно-пропагандистської та господарської.

Слід зазначити, що командувач Чорноморським флотом, віце-адмірал О. Колчак, з прихильністю поставився до діяльності цієї громадської організації, вбачаючи у ній альтернативний орган управління, зусиллями якого зберігалася стабільність та закладалися передумови збереження боєздатності флоту, недопущення анархії та революційної руйни [9–10].

Віце-адмірал А. Покровський вітав перехід частини флоту під владу Центральної Ради. В умовах зростаючого безвладдя А. Покровський послідовно підтримував Чорноморський військовий український комітет. Він став одним з тих адміралів, які активно підтримали процес українського державотворення. На кораблях його бригади активно діяли українські ради, а на щоглах лінійних кораблів восени 1917 року вже розвивалися українські жовто-блакитні прапори [3; 5–7].

Після жовтневої революції 1917 року Андрія Георгійовича кинули до в'язниці. Звільнений під зобов'язання не виїздити з Миколаєва він тривалий час переховувався, а згодом, рятуючись від більшовиків, змушений переїхати до Одеси, яка на той час контролювалася військовими формуваннями Центральної Ради.

У грудні 1917 року віце-адмірал А. Покровський офіційно перейшов на службу Центральної Ради, залишив Одесу і переїхав до Києва. З січня 1918 року він працював у Морському Секретаріаті над організацією національного українського флоту і активно

заперечував намагання Центральної Ради провести в життя ідею добровільної служби на флоті. Він справедливо вважав, що долю молодій державі мають вирішувати не політичні гасла, а сила зброї. У цьому питанні А. Покровський мав розуміння і підтримку військових міністрів УНР О. Жуковського та О. Грекова, які разом з ним намагалися навести лад в організації флоту.

Виходячи з ситуації, що склалася в Севастополі та Криму, адмірал А. Покровський запропонував підпорядкувати військовому відомству УНР західну частину Чорноморського флоту, на яку вплив більшовиків був мінімальний. Наказом по морському відомству 27 березня 1918 року після звільнення Одеси і півдня України віце-адмірала А. Покровського призначають начальником охорони Південно-Західної частини Чорного моря з тимчасовим штабом у м. Одеса. Його зусиллями були реорганізовані Дунайська і Транспортна флотилії. Однак створений флот був бездіяльним, а сам А. Покровський увесь цей час перебував у Києві, намагаючись координувати діяльність морського відомства. З 24 квітня 1918 року його призначили головним командиром усіх портів Чорного і Азовського морів [1; 4; 7; 9].

Станом на 29 квітня 1918 року Чорноморський флот нараховував: 3 бригади лінійних кораблів, бригаду крейсерів, бригаду гідрокрейсерів, дивізію міноносців підводних човнів та різних кораблів окремого призначення. Крім того, до складу флоту входила авіація (20 гідропланів), дивізія міноносців (13 великих ескадрених, 3 ескадрених), 22 підводних човни, 5 канонерських човнів, 6 мінних загороджувачів, кілька сторожових катерів і ціла флотилія траперів і транспортів [4].

Час був надзвичайно складний. Відповідно до мирних угод, підписаних у Бресті 8 лютого 1918 року, Крим підлягав окупації німецькими військами. Підхід німців, вчорашніх ворогів, до Севастополя лише підсилював там більшовицьку пропаганду. Але

звістка, що Сімферополь і Бахчисарай взяли не німці, а українська армійська група полковника Петра Болбочана, змінила ситуацію на флоті. З метою запобігання захопленню кораблів як військової здобичі, за наказом командувача Чорноморського флоту контр-адмірала М. Сабліна 29 квітня на них підняли українські жовто-блакитні прапори. Здавалося, що питання флоту вирішене остаточно. Але провокаційна інформація, що до Севастополя наближаються одні лише німці, дозволила більшовикам протягом дня змінити думку багатьох екіпажів кораблів. В ніч з 29 на 30 квітня, виконуючи вимогу Раднаркому РСФСР, частина флоту (2 лінкори – дредноути «Царця Катерина» та «Воля», 14 есмінців та декілька допоміжних суден) під вогнем німецької артилерії за наказом М. Сабліна, але вже під червоними прапорами, вийшла з Севастополя до Новоросійська. Прийшовши до пункту призначення 1 травня ескадра М. Сабліна стала на Новоросійському рейді, переформувалася і підняла Андріївський прапор. 24 травня на адресу Новоросійської бази залишилася власноручна помітка, зроблена В. Леніним: «ніяка передача кораблів ворогам революції неможлива». Категоричні вимоги щодо знищення флоту, в яких відкрито вказувалося на необхідність... потоплення кораблів, повторно надійшли 9 і 13 червня. 16 червня, з метою прийняття остаточного рішення, провели загальнофлотський референдум, результати якого засвідчили: 450 моряків підтримували пропозицію Леніна про знищення флоту, 500 – проголосували за повернення до Севастополя, 1000 осіб від прийняття рішення утрималися. Підкоряючись рішення більшості, командир ескадри кораблів капітан 1 рангу О. Тихменев 17 червня 1918 року віддав наказ залишити рейд і в ніч на 18 червня прямувати до Севастополя (серед них: дредноут «Воля», гідрокрейсер «Троян» і 7 міноносців). Решта кораблів, що залишилися в Новоросійську, а це лінкор «Свободная Россия», 7 есмінців, 2 міноносці 18 і

Віце-адмірал Андрій Покровський

19 червня, виконуючи наказ В. Леніна, були виведені буксирами в море та повільно пішли на дно, безславно затоплені власними екіпажами [3–4; 9–10].

1 травня німці, як союзники, увійшли до Севастополя. Віце-адмірал А. Покровський, як головний командир українських портів, 4 травня брав участь у переговорах з командувачем німецьких військ у Криму генералом фон Кошем. Відповідно до вимог Брестського мирного договору було обумовлено, що до завершення війни кораблі флоту піднімуть українські прапори. Але вихід кораблів до Новоросійська німці оцінили, як грубе порушення умов договору і 4 травня в портах виставили свої караули і почали спускати українські прапори, оголосивши кораблі тимчасово полоненими [5; 7; 9]. Проте дії німців не стали завадою для А. Покровського, який вимагав від них швидкої передачі Україні всього флоту, і розбудови національного українського флоту в цілому.

З приходом до влади 29 квітня гетьмана Павла Скоропадського флотським справам стали приділяти значно більше уваги.

На відміну від попереднього уряду УНР, гетьман довірив справу будівництва флоту фахівцям. Для цього гетьман своїм наказом від 10 травня 1918 року створив спеціальну комісію по реформуванню Морського відомства на чолі з віце-адміралом А. Покровським. До складу комісії увійшли досвідчені військові моряки: віце-адмірал О. Хоменко, контр-адмірала Д. Ненюков, О. Кликов, П. Патон-де-Верайон і капітан 1 рангу Микола Максимов. 1 червня ця комісія представила Морському Генеральному штабу план будівництва та реформування військового флоту України. Затверджений гетьманом, він став основою будівництва Українського Державного Флоту. Разом з тим, А. Покровський організує в Одесі діючий штаб флоту і відновлює боєздатність Дунайської флотилії [2; 5].

За пропозицією А. Покровського гетьман України 21 травня 1918 року призначає своїм представником у Севастополі та Криму контр-адмірала Михайла Остроградського, а сам командувач відбуває до Одеси, де займається організацією охорони та забезпеченням оборони північно-західного району Чорноморського узбережжя. Відповідно до наказу командувача флоту №70 від 23 травня 1918 року, згідно з рішенням гетьмана П. Скоропадського, розпочалось формування бригади морської піхоти у складі трьох полків: 1-й у Одесі, 2-й у Миколаєві, 3-й у Херсоні, визначивши їм зону відповідальності – від західного кордону Української Держави до Перекопу. В цей же час у Генеральному морському штабі створюється відділ морської піхоти. 31 серпня в наказі Морського Відомства за №332/21 визначено місце дислокації всіх частин оборони Чорного моря, в т. ч. і місць перебування штабів полків морської піхоти. 1-й окремих кінний ескадрон морської кавалерії дислоковано в Одесі, 2-й – у Очакові, 3-й – Перекопі. Начальником суходільної оборони Північно-Західного району Чорного моря призначений контр-адмірал С. Фабрицький [5; 9–10].

За особливі заслуги у відродженні українського флоту указом гетьмана Скоропадського Андрію Покровському присвоєно військове звання «адмірал». Йому досить швидко вдалося організувати в Одесі діючий штаб флоту, відновити бойову готовність кораблів, що дислокувалися в західній частині Чорного моря, та поповнити флотські установи професійними моряками.

Зважаючи на той факт, що на українських кораблях були підняті німецькі прапори, а Військово-Морського прапора України остаточно так і не було визначено, адмірал А. Покровський запропонував створення за його ініціативи при Міністерстві морських справ Геральдичній комісії затвердження проекту прапора, за основу якого взяли корогву Чорноморської козачої флотилії. 18 липня 1918 року гетьман П. Скоропадський затвердив закон про Військово-Морський прапор Української Держави: на білому полотнищі синій хрест з Державним прапором і тризубом у кряжі. Цей прапор (без тризуба) у 1992 році затверджений Військово-Морським прапором незалежної України.

Наказом по Головному морському штабу флоту №192/44 контр-адмірал Микола Максимов оголосив про затвердження Військово-Морського прапора і наказав його підняти на кораблях і суднах українського флоту.

Для очистки морських комунікацій від мін гетьман наказав сформувати бригаду тральщиків і розпочати розмінування основних торгових шляхів у Чорному морі. Командувач флотом спільно з Морським міністерством розпочав активну роботу з організації діяльності флоту. Час вимагав рішучих і виважених дій. Саме тому адмірал А. Покровський своїм наказом за №350 сформував бригаду морських тральщиків в Одесі і призначив її командиром контр-адмірала Олександра Гадда. Бригада складалася з трьох дивізіонів: командиром першого призначений лейтенант Опанасен-

ко, другого – лейтенант Кривицький, третього – старший лейтенант Благовещенський.

Після узгодження контр-адміралом М. Максимовим з начальником штабу німецьких військ в Україні генерал-лейтенантом Гренером «Інструкції українським комендантам портів і визначення їхніх взаємин з українською сухопутною і австро-угорською та німецькою владою в портах» розпочалася практична робота з бойового тралення одеських фарватерів. Контр-адмірал О. Гадд наказав А. Покровського виконав успішно – до кінця липня Одеський порт і фарватер були повністю очищені від мін, після чого вперше за довгі роки війни відновили рух торгових суден.

Наприкінці липня до гетьмана П. Скоропадського звернувся командувач німецьким контингентом в Україні генерал-фельдмаршал Герман фон Ейхгон з проханням організувати морські перевезення для потреб німецьких військ. Гетьман погодився і в кінці липня українські торгові судна вже вийшли в море. Німці за одну гривну платили п'ять, а австрійці – сім золотих марок. Таким чином за допомогою флоту гетьман за кілька місяців ґрунтовно поповнив валютною державну скарбницю. Військовий флот надійно забезпечував морські перевезення. До кінця 1918 року жодне торгове судно не підірвалося на мінах [7; 9–10].

Адмірал А. Покровський, не дивлячись на свою різносторонню діяльність, продовжував виконувати посаду головного командира портів Чорного і Азовського морів. На початку червня 1918 року, невдовзі після визнання Української Держави Німеччиною, з'явилась можливість повернення Україні великих бойових кораблів. Спочатку Україні повернули 2 старих броненосці – «Георгій Побідоносець» і «Сіноп». Протягом літа та осені німці поступово повертали Україні решту кораблів. 17 вересня Україна одержала Підводну бригаду в повному складі. 11 листопада німецьке командування остаточно передало Україн-

ському Державному флоту лінійні кораблі і есмінці. Наказом гетьмана П. Скоропадського адмірал Андрій Покровський 14 листопада призначається Міністром морських справ Української Держави, його заступниками стали: контр-адмірал М. Максимов в Одесі та контр-адмірал О. Гадд у Києві [6; 9–10].

За наполяганням А. Покровського Рада Міністрів 13 грудня схвалила рішення про матеріальну підтримку флоту і виділила для його потреб 23,5 млн. карбованців [7; 10].

Тим часом, у Чорне море увійшов об'єднаний флот країн Антанти. Керівництво Антанти розцінювало Українську Державу як німецького сателіта, відповідно вирішило окупувати територію України. Гетьман вступив у переговори з Францією. Йому повідомили, що президент Франції за умови сплати Україною частини російського царського боргу, обіцяв прийняти її до складу Антанти. У гетьмана уже була, зароблена флотом, валюта і два мільйони карбованців. Проте антигетьманське повстання звело плани співпраці України з Францією нанівець. 16 листопада в Чорне море ввійшов флот країн Антанти. З представниками Директорії УНР французи справи мати не хотіли і переключились на переговори з білим рухом Росії. Україною поширювалося антигетьманське повстання. Наприкінці листопада війська Антанти окупували південь України, а весь Український Чорноморський Флот було передано Збройним Силам Півдня Росії [5–7; 9].

26 листопада 1918 року Андрія Покровського, на посаді міністра Морських справ, змінив старший лейтенант Михайло Білинський. 14 грудня війська Директорії взяли Київ і гетьман Скоропадський разом зі своїм урядом подав у відставку.

Довгий час вважалося, що після відставки доля адмірала Андрія Покровського невідома. Після падіння Гетьманату він, не визнавши республіканського уряду, залишив міністерський пост і перейшов на бік Білого Руху. А. Покровський розраховував на можливість спільної з генералом А. Денікіним боротьби з більшовиками, розпочав консультації з новопризначеним 26 листопада 1918 року командувачем білогвардійським Чорноморським флотом адміралом Василем Каніним. Слідуючи в руслі пізньої політики гетьмана, він сподівався, що білий рух Росії допоможе Україні в її боротьбі за незалежність [2–3; 5; 9].

У зв'язку із наступом Червоної армії на Крим, адмірал А. Покровський 13–14 листопада 1920 року разом з військами Врангеля емігрував із Севастополя у Стамбул. 21 листопада остатки Чорноморського флоту реорганізували в Російську ескадру. Перебуваючи у Стамбулі, в районі Чатолджі, А. Покровський остаточно переконався у правоті молодого й емоційного Михайла Білинського, який його, бойового адмірала, ще у Києві переконував у тому, що незалежна Україна в однаковій мірі неприйнятна як червоній, так і білій Росії [3; 5–9].

Перебуваючи в еміграції, спершу проживав у Болгарії (член Товариства єдності росіян у Болгарії). Впевнившись, що політика всієї білої еміграції переслідує виключно цілі російської імперії, адмірал А. Покровський свої відношення з нею розірвав. Згодом переїхав до Бельгії, де до 1930 року працював робітником-машиністом у Льежі. У 1938 році переїхав до Єгипту. Останні роки життя прожив у Каїрі, де його застала Друга світова війна [1–2; 5–9].

Помер командувач флотом Української Держави у Каїрі в 1944 році і похоронений у каплиці на цвинтарі монастиря Святого Георгія у Старому Каїрі.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрей Георгиевич Покровский: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: http://www.hrpono.ru/biograf/bio_p/pokrovski_ag.php
2. Андрій Георгійович Покровський: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/30e631e42696ac98/>
3. Андрій Георгійович Покровський: біографія: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://www.people.su/ua/88290>
4. Історія українського флоту: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://ukrflot.narod.ru/glava6.htm>
5. Мамчак М. Флотоводці України. – Снятин: Прут-Принт, 2005: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: http://ukrlife.org/main/prosvita/_pokrovsky.htm.
6. Покровский Андрей Георгиевич: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://belrussia.ru/page-id-955.html>
7. Покровский Андрей Георгиевич: Материал из Википедии – свободной энциклопедии: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
8. Покровский, Андрей Георгиевич: Материал из Википедии – свободной энциклопедии: <http://ru.enc.tfode.com/>
9. Покровський Андрій Георгійович: Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
10. Приходько В. Чорноморський флот в період діяльності Центральної ради, Гетьманату та Директорії: [Електрон. ресурс]. – [Режим доступу]: http://ukrlife.org/main/uacrim/ch_f_17.htm.